

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Subičeve ulice št. 3.

Vsebina: Najvišje obvestilo. — Učiteljsko gmotno stanje na Goriškem. — Ljudevit Stiasny: Kako je postopati šolskim vodstvom glede npravo zanemarjenih otrok. — Fr. Rujina: Sadržajstvo v ponavljajni šoli. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Gospodarski program.

Učiteljstvo slovenskih in nemško-slovenskih ljudskih šol v Ljubljani je sklenilo pri okrajni učiteljski konferenciji dne 4. malega srpana 1898. vdanostno izjavo, ki jo je s posebnim odposlanstvom izročilo Njega Prevzvišenosti gospodu c. kr. deželnemu predsedniku Viktorju baronu Heinu s prošnjo, naj jo blagovoli sporočiti pred prestol Njegovega Veličanstva.

Na to vdanostno izjavo je došlo danes od visokega c. kr. deželnega predsedstva stalnemu odboru nastopno obvestilo:

Štev. 5847

pr. 1898.

Njegovo cesarsko in kraljevo Apostolsko Veličanstvo so z Najvišjim odločilom z dne 21. novembra t. l. najponižnejše poročilo, podano od Njegove Prevzvišenosti gospoda ministerskega predsednika kot voditelja visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari o lojalnih izjavah, izraženih ob praznovanju izpolnjenega petdesetega leta Najvišjega vladanja, blagovolili radostno vzeti na Najvišje znanje.

Ker je bil omenjen v tem poročilu tudi lojalnostni izraz učiteljstva tamošnjega okraja, obveščam taisto vsled razpisa Njegove Prevzvišenosti gospoda ministerskega predsednika z dne 24. novembra t. l., št. 8799, o navedenem Najvišjem sklepu.

V Ljubljani, dne 5. decembra 1898.

C. kr. deželni predsednik:

Hein s. r.

Ta visoki razpis dajem radosten na znanje čislaneu učiteljstvu slovenskih in nemško-slovenskih ljudskih šol ljubljanskih.

V Ljubljani, dne 8. grudna 1898.

Fr. Levec,

c. kr. okrajni šolski nadzornik,
načelnik stalnega odbora.

Učiteljsko gmotno stanje na Goriškem.

nogo let so nas odlašali zaradi slabih letin, potem se nas je mamilo in motilo več let z zemljiško-obveznim ali zemljiško-odkupnim davkom, češ, ta davek 8% odpade deželi leta 1895. in isti se obrne na

izboljšanje učiteljskih plač. To so poudarjali in nas zagotavljali na naše prošnje, spomenice in deputacije gg. poslanci izza časa vodstva g. viteza dr. Jožefa Tonklja. Večkrat smo učitelji vprašali in prosili za izboljšanje tudi na političnih shodih, a večkrat nam je g. vitez zagotavljal, da še nam bodo leta 1895. plače prav gotovo izboljšale, ker se v ta namen obrne onih 8% zemljiško-odkupnega davka, da ne bode dežela tako nič občutila. Tega mamila so se poprijeli tudi novoizvoljeni gg. poslanci. Zemljiško-odkupni davek je dežela res poplačala leta 1895., a o izboljšanju učiteljskih plač ni hotel nobeden nič več slišati! Šlo je leto 1895. že davno v večnost, pustivši nas reveže na cedilu. Molčali in trpeli smo pomanjkanje zaradi posebnega spoštovanja, vdanosti in ljubezni do naših novoizvoljenih gg. poslancev. A že tri leta traja stara pesem. Mamiti in slepiti nas bi hotela cenjena „Soča“, trdeč in povdarjajoč, da so gg. poslanci zapustili deželni zbor zaradi deželnega šolskega zalog, in zaradi šolskega zalog, so se razbila zadnja pogajanja itd. Sevé, tako kaže zdaj povdarjati nasproti učiteljskemu gibanju za eksistenco. Ali meni cenjena „Soča“, da smo učitelji v žaklju, da ne vidimo in ne slišimo ničesar, ali misli, da ne opazujemo in ne sledimo dogodkom v deželi? Mi nočemo sicer nobenemu nič očitati, navajamo le zakon, številke, citate in fakta in tako bi lahko navedli cele strani cenjene „Soče“ iz prejšnjega leta, zakaj so zapustili gg. poslanci deželni zbor, in do sedaj ni še povedala, zakaj so se prav za prav razbila zadnja pogajanja v celem obsegu. Mi radi verujemo, da med drugimi točkami in zahtevami je bil tudi deželni šolski zalog, a v kakoršnem obsegu in s kako gorečnostjo in očetovsko skrbjo za bedno učiteljstvo se je za ta zalog delalo, nam pove cenjena „Soča“, rekoč: „Ali mari menijo ti zabavljači (učitelji), da slovenski deželni poslanci sploh nimajo drugega posla nego le z vprašanjem o učiteljskih plačah?“ In zopet: dobivši deželni šolski zalog, je izboljšanje učiteljskih plač le še vprašanje časa. Ho, ho! Saj sem rekel, stara pesem. Hvala lepa za odkritosrčno izpoved! Ali naj ima učitelj še kaj upanja, še kaj nade?

Naša obupnost in pomanjkanje se razteza daleč — je brez konca in kraja. Sinovi in hčere večinoma ubožnih staršev smo se podali v šole. Prestopivši na učiteljske, smo bili navezani samo na državne štipendije, koje smo pa dobivali šele konec prvega ali v začetku drugega semestra. Jedli smo le dvakrat, največkrat enkrat na dan,

a še takrat sta stala gospodinja in gospodar nad nami, zahtevajoč plačilo, sicer ne dobimo jesti. In to je trajalo celi prvi semester. V takih mukah in težavah, od doma nobene podpore dobivajoč, smo hodili lačni in potrti v Kopru na molo pričakovat g. viteza Klodiča, da nam pove, kdaj pridejo štipendije. A štipendij le ni bilo. O, kako mučno in težavno smo podpore pričakovali! Hodili smo povpraševat ravnatelja gospoda Revelanteja, a podpore le ni bilo dolgih 4 do 5 mesecev. To so bile muke, ki se ne dajo popisati, katerih ne more človek povedati, le oni, kdor skuša, čuti in vé, kaj se pravi tuj kruh jesti, pomanjkanje trpeti in stradati. Že takrat na učiteljsku je več mladeničev opešalo, obnemoglo tako, da so dobili kal bolezni in so vsled hiranja kmalo potem, ko so stopili v službo, umrli. Takih slučajev je mnogo. In ko je učiteljskišnik, dovršivši svoje študije, stopil na Goriškem v javno službo kot podučitelj s 300 gld. plače, mu je bilo malo pomagano. Zopet je moral trpeti pomanjkanje in stradanje. In nič bolje se baje ne godi našim slovenskim kandidatinjam. In tako trpi učitelj pomanjkanje brez konca in kraja. Ali smo učitelji-jice obsojeni za večno pomanjkanje trpeti? Ali ne pride nikdar rešitve dan?

Pomanjkanje živeža, mučna skrb v tem oziru za družino, šolanje otrok, vsestransko zadolženje itd. jemlje učiteljstvu pri ljudstvu potrební ugled in ga dela za šolo nesposobnega. Učiteljstvo je polno težav in skrbi za eksistenco, in ljudstvo dobro vé, da človek velja, kar plača. Zato pa nima in ne more imeti do učitelja potrebnega spoštovanja. V šoli tarejo in mučijo učiteljstvo vsakovrstne skrbi, in zaman se trudi jih odstraniti, da bi bil pouk zanimajši in uspešnejši. Učitelj se sicer bori na dveh straneh, a učenje ni zanimivo, in zato ni tudi dovoljnega uspeha. In teh neuspehov so krive prepičle plače.

Koliko več bi naredil učitelj v šoli vesel in zadovoljen in ponosen na svoj vzvišen stan, ako bi bil prost mučnih skrbi za sebe in ljubo mu družino ter drage mu otročiče! Koliko več bi naredil zunaj šole v prid in povzdigo ljudstva! Saj še zdaj pri vsem ubožstvu vidimo učitelja delujočega pri vseh društvih, pri vseh narodnih podvzetjih, v privatnem poučevanju mladine za srednje šole itd. itd.

Kdo poučuje cerkveno in narodno petje, kdo poučuje tamburaše in godbo sploh? Ni-li učitelj pri vsakovrstnih trgovskih, kmetijskih, mlekarskih in drugih gospodarskih zadrugah delujoča moč? On žrtvuje čas in svoje borne groše v prid in napredek ljudstva. In zato ga ne bode to sicer ubogo, a pošteno in pravično ljudstvo nikdar zapustilo, nego delilo bode ž njim dobre in slabe letine, manjše in večje davke, veselje in žalost, trpljenje in radost.

Koliko bolj bi se učitelj nadaljnje izobraževal, ako bi imel za to potrebnih sredstev. Koliko bi lahko za šolo in ljudstvo potrebnega in koristnega pisal, ako bi bil le deloma mučnih skrbi prost. Učitelj je vnet za delo v šoli in zunaj šole, a revščina in pomanjkanje ga muči in tare, da ne more storiti, kar želi in bi rad za drago ljudstvo, za mili narod storil. Pomanjkanje in revščina otrpne, umori človeka-učitelja, otrpne in umori vzgojitelja, umori ga tembolj, ko vidi, da ni nobenega upanja na kako izboljšanje. Posledica temu je skrajni obup učiteljstva in nepovoljni uspeh v šoli in zunaj šole. Gmotno pomanjkanje in revščina ne škoduje le učiteljstvu, nego tudi šolstvu in ljudstvu sploh.

In zdaj pride še nekoje cenjeno časopisje, ki udriha po nas z gorjačo, nas zmerja in psuje z rogovileži, izdajicami, vladnimi agitatorji itd. itd.

Zakaj ste pa upletli v prvi vrsti, cenjeni Sočani, naše preprosto in naravno potezanje učiteljstva za izboljšanje svojega siromašnega gmotnega stanja in isto zanesli v politiko na najvišji klin? Ali morebiti zaradi par v ogorčenosti izrečenih besed, ki so utekle dvema dopisnikoma (eden baje iz Istre in drugi z Vipavskega) gg. deželnim poslancem? Ali meni dotično cenjeno časopisje, da je naredilo gg. poslancem uslugo? Mi menimo, da ne. Veliko bolj bi bilo, da bi se istih par besed prezrlo, vsled kojih ne bi mogel in ne bi smel biti užaljen skušen značaj — mož — poslanec. Lahko in brez skrbi bi vsi skupaj delali, učitelji, gg. poslanci in cenjeno časopisje, da bi se ugodno rešilo v najkrajšem času pereče učiteljsko gmotno stanje na Goriškem. Bati se ni treba niti gg. poslancem, niti cenjenemu časopisju, da bi učiteljstvo koga izdajalo ali dolžilo. Nasprotno. Pojasniti hočemo na višjih mestih stvari, kakoršne so in njih vzroke. Mi se ne bojimo povedati tudi na višjih mestih onega, ki je največ kriv ubožstva ljudstva in učiteljstva na Goriškem. Lahko in brez skrbi bi tedaj delali vsi skupaj za ugodno rešitev učiteljske bede. Ako je nastala vsled našega naravnega gibanja za izboljšanje gmotnega stanja v prid in korist bednemu učiteljstvu, v prid in v korist šolstvu, v prid in napredek milemu našemu narodu koja napaka, katera nauskrižnost, je isto provzročila v prvi vrsti cenj. „Soča“. Mi odvrčamo v tem oziru odločno vso krivdo in vsa očitanja od sebe.

Opomnja: Prosim čč. gg. tovariše, ne napadati in žaliti nikogar, nego navajati fakta. Saj so fakta zadosti občutljiva in bridka. Niso vsi naši občutki in privatni razgovori za javnost. Nasprotno pa svarim vse čč. gg. tovariše, ki mislijo in pišejo, kakor znani tovariš prijatelj v cenj. „Soči“ št. 89. „Razbremenite kmete, pomagajte učiteljem“. Neobhodno potrebno je, da začnemo v prvi vrsti skrbeti zase in svoj stan toliko bolj, ker je izboljšanje učiteljskih plač predpogoj in v soglasju ter v najtesnejši zvezi z oživljenjem in napredkom šolskega pouka in omike, z napredkom našega ljudstva in naroda. Bodimo možje, učitelji, vzgojitelji vedno in povsod ter uravnajmo svoje postopanje tako, da nam bode v čast in korist!

Veliko se je govorilo in nasvetovalo s konkretnimi in nekonkretnimi predlogi. Posebno je cenjeni „Slovenski Narod“ marsikaj nasvetoval, kako bi se dale učiteljem na Goriškem plače izboljšati. Tako n. pr. je nasvetoval gg. poslancem vstopiti v dež. zbor, naprositi kneza nadškofa, da bi glasoval za deželni šolski zalog, je svetoval razširiti šolski davek s posebno postavo na žganje, deželni odbor naj bi davek na užitnino v svoji režiji pobiral in dobiček v povišanje učiteljskih plač obrnil itd. Resnici na čast se mora reči, da „Slov. Narod“ ni tako slabo o naših razmerah poučen. Take in enake zadeve so se na Goriškem vsestransko že večkrat omenjale. Seve, vsi taki in enaki nasveti od strani „Slov. Naroda“ so se v cenj. „Edinosti“ in „Soči“ pobijali, češ, proti vsem tem nasvetom in predlogom so laški gg. poslanci in vlada. Temu dosledno bi se dal pobijati tudi dež. šolski zalog, ker so proti njemu laški gg. poslanci in vlada. Ali ni tako res?

Jaz bi v tem oziru tudi stavil predlog, proti kateremu ne bi mogla vlada nastopiti. Vlada sama pred-

laga in želi, in to svojo željo je v šolski državni postavi od 14. vel. travna 1869 v § 66. izrazila in zaukazala, kakor sledi: „Soweit die Mittel der Ortsgemeinden (beziehungsweise der Bezirke) für die Bedürfnisse des Volksschulwesens nicht ausreichen, hat dieselben das Land zu bestreiten.“ Zakaj se ni sprejel ta § v deželno šolsko postavo? In ako bi se bilo kdaj na to delalo, ali bi se bila mogla vlada protiviti proti svoji lastni naredbi? Morebiti se bode utegnilo tudi proti tej jasni državni postavi ugovarjati, češ, le in edino deželnih šol. zalog za more pomagati učiteljstvu. Da pa ni to istina, je živ dokaz dež. šol. zalog v sosednji Istri, vsled kojega dobrote tamošnje učiteljstvo prav tako pomanjkanje trpi in strada, kakor mi na Goriškem brez dež. šol. zaloga.

Da bi se pa toliko moledovalo okolo kneza nadškofa in na tak način sililo gg. poslance k vstopu v deželno zbornico liki vola v mesnico, se jaz povsem ne strinjam. Vsakdo naj dela po svojem lastnem nagibu, po svojem lastnem prepričanju in naklonjenosti ali nenaklonjenosti do učiteljstva, uvažujoč žalostne dogodke in razmere v deželi. Vlada naj bi zgradila zlati most, po katerem bi se prišlo do pozitivnega delovanja v prid učiteljstvu in obubožani in obnemogli deželi.

Dežela naša je uboga, ker je bila od nekdanj zane-marjena in skoraj pozabljena, posebno na kmetiškem, gospodarskem, industrijskem in obrtniškem polju. To uboštvo ima največ vlada na svoji vesti. O kmetijstvu, gospodarstvu itd., s posebnim ozirom na Tolminski okraj, sem razpravljal obširno v cenj. „Soči“ l. 1894. Omenjal sem med drugim različne strokovne in kmetijske tečaje, povdarjal o živinoreji, sadjarstvu, mlekarstvu, sirarstvu itd. Nič ali malo se je obrnilo v tem na bolje. V najnovejšem času je vlada in prav po prizadevanju, trudu in stroških ljudskega učitelja nastavila na Tolminskem mlekarkega nadzornika g. Milana Ivančiča. Siromašni učitelj dela res vedno in povsod le tlako ter pripravlja in gladi pot drugim, liki sv. Janez puščavnik.

Da smo dobili na Tolminsko mlekarkega nadzornika, je bilo potrebno in je hvalevredno. To je sicer nekaj, a od napredka in blagostanja smo še daleč, daleč. In ravno zato, ker je dežela zapuščena, uboga, smo sprejeli v adreso do Nj. Veličanstva presvetlega cesarja, razloživši v nji svoje bedno stanje, prošnjo za državno subvencijo v prid in izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja. Vidite, kako skrbimo tudi mi za obnemoglo ljudstvo, in nočemo pog-nati njih zemljišč in hiš na boben, kakor nam očita cenj. „Soča“. In tudi ni treba. Naše sicer ubogo ljudstvo, a ne po svoji krivdi, ker je delavno in pridno, bi tudi pri vseh visokih davkih in dokladah dobilo še par kraj-carjev za bedno gmotno stanje učiteljstva, ki mu poučuje in vzgaja vdano in potrpežljivo najdražji zaklad, ljube otročiče.

Ako gre tedaj učiteljstvo po svojih zastopnikih na Dunaj, ni to potovanje naperjeno proti nobenemu, najmanj pa proti našim gg. poslancem. Nasprotno. Opozoriti hočemo in naprositi na višjih in najvišjih mestih, razloživši stradajoče stanje, da bi visoka vlada vplivala na deželno upravo, da se izboljša naše žalostno gmotno stanje. In v tem bi bili lahko vsi edini. Celo podpirati bi nas smeli naši gg. poslanci in naše cenjeno časopisje.

A učiteljsko bedno stanje ni še največje hudo. Hujše je še neko očitno preziranje, obrekovanje in preganjanje učiteljstva na Goriškem. O tem hočemo razpravljati v posebnih člankih. Končno bi imel še uljudno prošnjo

do nam naklonjenih cenjenih listov. Razgovarjajoč se z nekimi gg. profesorji in drugimi inteligentnimi osebami v deželi, kakor tudi opazujoč neko osupnost pri učiteljskih shodih v Trstu in v Gorici, sem spoznal in se uveril, da ima naša č. inteligenca le malo znanja o našem žalostnem gmotnem stanju in naših šolskih postavah v tem oziru. Oni so osupno gledali in ne morejo verjeti, da se nam ni vsled vedno naraščajoče draginje in vsled naših milih prošenj v 28. letih nič izboljšalo, nego celo od časov do časov jemalo, kakor je bilo v naših prvih člankih postavno dokazano. In celo cenjeni „Slovenski List“ trdi v št. 60 v dopisu iz Gorice, da se je izboljšalo stanje učiteljstva sicer čisto neznatno l. 1896., a v resnici se ni izboljšalo niti neznatno, ker je č. postavodajavec tisto neznatno izboljšanje $\frac{2}{10}$, $\frac{4}{10}$, $\frac{6}{10}$ z drugo roko isti hip in v istem paragrafu vzel s tem, da je iz prejšnje postave izključil iz skupnega števila začasne učitelje in učiteljice. In po cenj. „Slovenskem Listu“ so morali zato naši gg. poslanci žrtvovati vitalne interese svojih nakan. Jaz ne verujem in ne morem verovati, da bi naši gg. poslanci za tako ceno žrtvovali vitalne interese svojih rojakov. A zanimiva je vendarle ta izjava cenjenega „Slovenskega Lista“. Na sumničenja tega cenj. lista, da so izvestni krogi našuntali učitelje proti slovenskim gg. poslancem in so jim nekateri šli na limanice — nobene besede. Od te uljudne prošnje sem se že oddalil, glasi se: naklonjeni nam slovenski listi naj bi blagovolili vsaj zapopadek naših člankov iz „Slov. Naroda“ ponatisniti v potrebno vedenje in znanje čč. svojim bravcem, kako se godi učiteljstvu na Goriškem.

Kako je postopati šolskim vodstvom glede npravno zanemarjenih otrok.

Spisal Ljudevit Stiasny.

Vedno bolj se čujejo pritožbe o rastoči npravstveni zanemarjenosti mladine, katera je postala že za državo in družbo nevarno zlo, kakor omenja odlok c. kr. deželnega šolskega sveta z dne 17. mal. travna 1897 št. 843. Dasi se število hudodelstev odraslih zmanjšuje, naraslo je namreč število hudodelstev otrok starih pod 14 let od 1876. l. do 1884. od 352 na 579. Npravno zanemarjenih otrok je največ v velikih mestih. Že Rousseau je pisal: „Kolikor bolj se stesnujejo ljudje, toliko bolj se popačijo. Slabosti telesa so istotako kot popačenosti duše neizogibljivi učinki tega pretesnega združevanja“. Istotako pravi Salzmann: „Znano je že, da so običaji v mestih veliko bolj popačeni ko na deželi in sicer toliko bolj popačeni, kolikor večja so. Sredotočje vseh grozodejstev in sramotnih del so glavna mesta velikih dežel.“

Mladina je bila torej v velikih mestih popačena že v prejšnjih stoletjih, a da se sedaj tolikokrat naglaša o napredujoči npravni zanemarjenosti, je vzrok ta, ker je to najhujše orožje nasprotnikov šole. A ne nova šola, ampak vedno rastoča socijalna beda, razširjenje žganjepitja in drugih opojnih pijač, deloma tudi napačni nauki anarhistov in drugih človeški družbi nevarnih družb povzro-čijo pomnožitev npravne zanemarjenosti med mladino.

Mladina našega okraja še ni okužena vsled teh napačnih nauk, ona še ni tako popačena, ko ista v velikih mestih, a vse eno se opaža, da tudi v naših krajih v npravnosti nazaduje. Oglejmo si vzroke.

Najglavnejši vzrok je razširjenje žganjepitja, zakaj priznано je, da so prirojena telesna pohabljenost, slaboumje in nekaj drugih bolezni kakor tudi nagon k pijančevanju posledica pijančevanja staršev, osobito očetov. Že Plutarh pripoveduje, da so stari Grki, ako so se združevali s svojimi ženami, pili vino le prav zmerno, zakaj znano jim je bilo, da so otroci pijancev večinoma pijanci in razuzdanci. Tudi med našim ljudstvom je razširjeno mnenje, da so slaboumni otroci posledica pijanosti. Vse eno se žganjepitje v našem okraju vedno bolj razširjuje, zato pa raste število slaboumnih otrok, še bolj pa ono telesno slabotnih. Ni dovolj, da se odrasli tako zelo v nekaterih krajih vdajajo žganju, dajo ga celo otrokom. Dobijo se celo slučaji, da dajo starši piti žganje otrokom v zibelki, da ne kričijo. Posledica temu je, da se naš okraj, ki je daroval pred nekoliko desetletji najbolj krepke mladeniče k vojakom, prištevaja sedaj vsled tega nesrečnega žganjepitja že k slabejšim okrajem. Pač resničen je izrek angleškega politika Gladstona: „Alkohol opustoši pokrajine bolj kot kuga, lakota in vojska“, kar se najbolj prepričamo pri nekaterih divjih narodih, kakor n. pr. pri Indijancih v Ameriki, kateri grozovito izmirajo, odkar so vpeljali Evropejci v njihovih pokrajinah žganje.

Kako zelo tudi vzgoja trpi v takih rodbinah, je vsakemu znano. Zato naj se bavi vsak učitelj s tem za naše pokrajine zelo perečim vprašanjem, in v nobeni učiteljski knjižnici bi pač ne smela manjkati izborna Krausova knjižica „Wie kann durch die Schule dem zur Unsitte gewordenen Missbrauche geistiger Getränke entgegengewirkt werden.“*) A tudi prebivavci bi se mnogokrat morali opozoriti na pretečo nevarnost radi vedno se razširjajočega žganjepitja. V ta namen bi se morale izdati male knjižice, ki bi obravnavale v poljudni obliki ta predmet. Ko sem potoval po Rusiji, so prodajali za nizko ceno v mestih po ulicah male knjižice Tolstega in drugih pisateljev, ki so razpravljale enake vzgojne predmete. Pri nas pa vsiljujejo prebivavstvu najbolj politične liste, ki so dvomljivega vzgojnega pomena.

Drugi vzrok rastoče zanemarjenosti mladine je dostikrat le rahla in le po postavah prisiljena vez med šolo in domom. Fröbel pač piše: „Einigung der Schule und des Lebens, Einigung des häuslichen, des Familien- und Unterrichtlebens, dies ist die erste und unzertrennliche Forderung der vollendeten uns zur Vollendung führen sollenden Menschenentwicklung und Menschenbildung des Zeitalters“. Vsled ljutega boja pa, ki se bije pri nas že leta za in proti šoli, prosto ljudstvo še sedaj ni spoznalo povsod koristi šole, ampak je v nekaterih krajih še sedaj šoli nasprotno.

Tretji glavni vzrok, da se npravno zanemarjeni pomnožujejo, je, da je slaboumnih otrok ali vsaj le malo nadarjenih vedno več v našem okraju. Slaboumnih otrok se sicer v našem okraju še ne dobi tako visoko število, akoravno se nahaja v nekaterih alpskih pokrajinah z ozkimi in globokimi dolinami — kjer je torej le malo sonca in malo vetra ter katere pokrajine se razven tega odlikujejo s posebno plastjo ter vodo — slaboumje v zvezi s telesno pohabljenostjo kot kretinisem endemično. Slaboumni bi se morali poslati v zavode za idijote, ker pri mnogih je ta ali ona strast zelo razvita. Ker se razen

tega pri takih otrocih na vzgojo prav malo ali celo nič ne pazi, so le v pohujšanje drugim.

Vprašanje, kako bi se rešili revni, osiroteli in v nemar puščeni otroci npravnega zanemarjenja in kako bi se spravili že zanemarjeni in sprijeni zopet na pravo pot, namreč da bi se ustanovili za te razne zavodi, je že staro. Prva ideja glede ustanovitve zavodov za v nemar puščene in izprijene otroke je izšla iz Italije, kjer dobimo že v sredi 16. stoletja take zavode pod imenom „Conservatori, Case rifugi, rituri“, kot pribežališče za revne in v npravni opasnosti živeče deklice. Za pravega očeta teh zavodov se mora vendar smatrati Janez Henrik Pestalozzi. Le-ta je ustanovil že 1775. l. v Neu Hofu zavod za revne otroke. Njegovo človekoljubno delovanje je rodilo dober sad, zakaj enaki zavodi so se začeli ustanovljati po vseh državah.

V Nemčiji je ustanovil prvi enak zavod sicer že Janez Falk, a pravo idejo za take azile je vendar izprožil Salzmann v Schnepfenthalu 1801. l. v svojem spisu „Über einen Schatz, den die Deutschen noch heben können“, v katerem zahteva, da naj se revni, zapuščeni otroci sprejmejo v zavetišča na deželi, kjer naj se pečajo z vrtnarstvom, poljedelstvom, živinorejo in ročnimi deli, da se tako vzgojujejo k npravnosti, delavnosti in varčnosti.

(Dalje prih.)

Sadjarstvo v ponavljavni šoli.

Spisal Fr. Rojina.

(Konec.)

Najlepše drevesce ne bo dobro raslo, ako je bilo slabo vsajeno, in gotovo se po vsi Kranjski nad polovico drevja slabo posadi. Letošnjo pomlad je sosed šole kupil nekaj drevesc ter jih posadil — pa kako?! Z motiko je izkopal prav plitvo jamico, ne dovolj veliko, da bi se skrile vanjo vse korenine. Opominjal sem ga, naj naredi večje jame, a ni maral, temveč z nogo potlačil korenine, ki so pri vseh straneh molile iz jamice, jih pokril z rušami ter dejal: „Bo že raslo, če bo hotelo“, pa nekaj jih ni hotelo, bolje rečeno, ni moglo, druga so ostala komaj živa in najboljša so naredila za mezinec dolge poganjke. Počasi si že opomorejo, a zakasnela so. Dečkom se torej priporoči, da naj se jame že jeseni izkopljejo 1 m široke in nad pol m globoke, da izmetana prst ne premrzne, in sedaj se jim natančno razloži sajenje. Vsako drevesce naj dobi močan kol, kateri so se že pozimi pripravili, da so suhi. Nauči jih tudi s slamo privezovati po načinu kot vežejo na Grmu. Priporoči jim slednjič, kako se drevje zavaruje pred zajci, pa kdor drevo toliko časa vzgojuje, da je za presaditev, ta ga bo tudi dobro vsadil in varoval. — Pozabiti se ne sme tudi na hostne divjake, saj je malokateri kmet, ki bi pečke sejnal, temveč izkopavajo spomladi hostne divjake, jih posade in prihodnjo pomlad cepijo. Taki divjaki nikakor niso slabi, ampak so dobri, da se posade na take prostore, kjer je izmrlo v kaki vrsti drevo; ako pa hoče kdo kak večji prostor zasaditi, ta naj vseje pečke, da bo dobil sčasom enakomerna drevesca. Izkopani divjaki so navadno že precej debeli in take je najboljše cepiti za kožo. Pove in pokaže se tudi učencem, kako se po tem načinu cepi, kar bodo takoj umeli.

Ko je učitelj z vzgojevanjem hrušek in jabolk končal, preide k vzgojevanju drugega sadnega drevja, kar je

*) Imamo jo že v slovenskem prevodu. Glej zadnji naš list!

Uredn.

pa tako preprosto, da ne bo učencem nikake težave pripravljal. Na najboljše prostore se sade hruške in jabolka, na najslabejše pa češplje, orehi in črešnje. Priporoči se jim tudi pravi kostanj, ker cvete v ravno istem času, ko se čebelna paša pretrga, je torej imeniten za čebelarje, pa tudi njegov les je jako dober.

Povedati ima učitelj še marsikaj drobnosti, ki so bolj ali manj važne za bodoče gospodarje, katere jim bo pa pravil lahko na vrtu, ko mu bodo pomagali cepljenje saditi, ali pa bodo gledali, kadar bo sam obrezoval v drevnici. Zadnji dan ponavljavne šole naj jim razloži še enkrat imenitnost sadjarstva, in zapustili bodo šolo z najboljšimi sklepi.

Naši dopisi.

S Tolminskega. O učiteljskih in šolskih razmerah na Goriškem nameravam pisati obširneje. Za sedaj naj mi bode dovoljeno le par opazk.

Učiteljstvo na Goriškem, rekši v vsi Primorski, je edino in ima jasno pot pred seboj. Poteguje se za bedno stanje in obsoja napade kakor en mož. Tu ni več govora o par rogoviležih. Kakor smo v vsi deželi enoglasno obsodili neumestno pisanje nekaterih primorskih cenj. listov, tako protestujemo še odločneje, da bi bili učitelji v službi namestnika g. Gošsa proti lastnemu narodu, čegar verni sinovi smo in ostanemo.

Da je naše gibanje za izboljšanje gmotnega stanja opravičeno, priznava celo preprosto ljudstvo. Da pa ni to gibanje v soglasju s časom in z vseobsežnimi zahtevami zastopnikov, gg. poslancev naših, je umevno. A kaj pomaga, ko se to vprašanje ne da več odlašati! In zaradi tega ni obsojati učiteljstva.

Tako naivni pa tudi nismo, da bi vse vzeli za čisto zlato in golo resnico, kar kdo piše ali govori. Strašiti in terorizovati se ne pustimo od nobenega. Imamo svoje mnenje in svoje prepričanje. Vse korake zasledujemo pazljivo. In v to smo menda opravičeni, da kakor volivci in državljani imamo svoje mnenje o teh korakih, seveda ne da bi žalili koga. Jaz svarim nekatero cenj. časopisje na Primorskem, naj ne piše o itak že obupnem učiteljstvu v tonu, v kakršnem je začelo pisati. Nezapupnost med ljudstvom in učiteljstvom bi bila gotovo usodepolna.

Faktična resnica je, da ima učiteljstvo na Goriškem 240, 300, 400, 500 in 600 gl. letne plače, in pripoznano je vsestransko, da s tem učiteljstvo ne more živeti. Vemo, kdo je največ temu kriv, saj nismo slepi. A uganjka nam ostane, da enako številni italijanski gg. poslanci, ki so na Dunaju deloma v opoziciji, dosežajo v deželi toliko uspehov in čestokrat na škodo slovenskemu narodu!

S Tolminskega. Učiteljsko društvo za tolminski okraj je imelo svoj odbor že več let v Kobaridu, a pri zadnjem občnem zboru so bili voljeni v društveni odbor učitelji v Tolminu in iz bližne okolice. Dne 4. t. m. se je ustanovil odbor in sicer tako-le: Andrej Vrtovec, učitelj v Tolminu, predsednik; Matija Kenda, učitelj-voditelj v Volčah, tajnik; Josip Kenda, učitelj-vod. v Dol. Tribuši, blagajnik; Ivan Sirca, nadučitelj-voditelj v Tolminu, predsednika namestnik; Ivan Grželj, nadučitelj-voditelj pri Sv. Luciji, odbornik. Pri tej seji se je sklenila enoglasna obsodba glede na neumestno pisavo cenjene „Soče“ proti opravičenim težnjam učiteljstva. Ta obsodba se primerno formulira in v časnikih objavi. Učiteljski odbor z vsemi omenjenimi člani je obenem tudi odsek okraj. učiteljske knjižnice. Sklenilo se je tudi na to stran delati in knjižnico urediti ter denar plodonosno naložiti. Dogovorili smo se po potrebi imeti tudi vsak mesec odborove seje.

S Tolminskega. Čč. gg. tovariši! Glede na to, da naše ljudstvo na Goriškem skoraj izključljivo le našim

opravičenim težnjam nasprotni časopis bere in tako večinoma tudi naši čč. gg. tovariši, ker nimajo prilike in tudi ne sredstev, da bi brali in si omislili še drugih časnikov; glede dalje na to, da se za vse drugo . . . in tudi za povišanje plač manj potrebnim na račun naših davkoplačevavcev brez posebnih pomislekov obilo denarja dobi, le za stradajočega učitelja ga ni, sicer bi pognali zemljišča in hiše naših posestnikov na boben, uvažujoč še mnogo drugih vzrokov, zavijanj, pačenj dejstev in resnic itd., se mi zdi potrebno, da bi spisali učitelji na Goriškem brošuro s primernim, pravičnim in resničnim zapopadkom ter jo razdelili po naših čč. gg. tovariših med naše ljudstvo. Zato bi bilo potrebno nekaj denarja. Prosim, naj bi se o tem nasvetu preudarjalo in, ako se za potrebno spozna, izvršilo.

—c.

Iz Tomišlja. Tri četrt ure zahodno od Iga ali dve uri južno od Ljubljane se nahaja pod Krimom precejšnja vas Tomišelj in hkrati tudi kot samostojna politiška občina tega imena. Polnih 12 let je bila tu ekskurendna šola, katero je učiteljstvo z Iga oskrbovalo. Poslednja leta pa je krajni šolski svet uvidel, da je treba zidati novo šolo. V začetku je mislil na enorazrednico, a število šolodolžnih otrok je raslo zmeraj za dvorazrednico. Uvidevši, da bo treba črez malo časa šolo razširiti v dvorazrednico, se je udal dobremu nasvetu, da zida za dva razreda takoj, četudi še niso bili nabrani novci zadostovali. V enem letu se je dobil prostor in nastala je lepa, sedaj popolno dogotovljena stavba. Mnogo truda je imel krajni šolski svet, a tega se ni ustrašil. Ker se je bila dogotovljenost v pozno jesen zavlekla, je bilo treba poslopje takoj kolaudirati, blagosloviti in pričeti s poukom.

Dne 11. m. m. je sklenil krajni šolski svet, da se bolj v domačem krogu brez šumeče slavnosti novo šolsko poslopje že v par dneh blagoslovi. V naglici se postavi nekaj mlajev in pripravi drugih priprav. V nedeljo, dne 13. m. m. po večernici gre šolska mladina iz cerkve „Roženvenške Matere božje“ paroma zbrana, moleča litanije med zvonjenjem in pokanjem topičev pred novo šolo. Domači duhovnik g. J. Knific blagoslovi šolo zunaj in znotraj in potem vstopi v šolsko sobo mladina, katero so spremljali mnogi roditelji. Prišlo je k slavnosti tudi izžansko učiteljstvo. G. Knific nagovori krajni šolski svet, starše in otroke: Ako Gospod ne zida, zastonj se trudijo drugi. Bog nas je obvaroval nesreče na tej stavbi. Velike zasluge gredo krajnemu šolskemu svetu in njega načelniku, ki se ni ustrašil ne potov ne stroškov. Priznati je mnogo požrtvovalnosti učiteljstvu na Igu, g. nadučitelju Fr. Troštu in učitelju gosp. Jos. Reichu. Ona sta se trudila z osnovo načrtov, s stroškovnikom, z vsestransko podporo pri gradbi novega šolskega poslopja in z marljivim večletnim oskrbovanjem in vodstvom ekskurendne šole v Tomišlju. Čast jima! Opominja starše do njihove dolžnosti za šolo, otroke pa, da svoje prihodnje učiteljstvo zvesto slušajo in se pridno uče sebi v prid in korist.

G. nadučitelj Trošt pravi: Deset let sem bil šolski voditelj tej šoli, danes pa izročam vodstvo tu navzočemu novemu nadučitelju, S. Punčahu, kateri naj bi hotel istotako navajati mladino na pravi pot omike. Pri pouku naj bi gojil tri lepe in povsod čislane cvetke: Trdno vero, toplo ljubezen do domovine in nevenljivo zvestobo do presvetlega cesarja. Pri zidanju šole se je mogoče veliko štedilo, kar nam priča račun, kateri je za dva ali tri tisoč goldinarjev manjši od stroškovnika. Zelo pomenljivo je to, da se je šola dovršeno zgradila v jubilejskem letu 50letnice cesarja Fr. J. I. — Otroci, ko boste že odrasli, se boste še vedno spominjali, kdaj je šola nastala. Zakličimo tedaj presvetlemu cesarju trikrat „živio“!

Domači nadučitelj se zahvalno izraža posameznikom za brezmejno požrtvovalnost in se veseli pri tej slavnosti izdatne udeležbe od strani roditeljev. Ta obilna udeležba naj bi pomenila pridni obisk šole, kateri edini pripomore k dobremu napredku. Upa, da ga bo mladina rada slušala in da bo v nji našel dobre otroke. Spomni se Slomška. Iz pridnih dečkov zrastle enkrat marljivi gosposki.

darji in iz dobrih deklic skrbne gospodinje. Govornik sklence z besedami berilne vaje v drugi čitanki „Šola“:

Potrebna je šola za mlade ljudi;
In blagor je temu, ki prav se uči.
Omiko, razumnost in zlahtno srce
Nauki ti šolski obilo dele.
Kdor to si osvoji, je dosti bogat,
Naj bode kdorkoli, al' star ali mlad.

Noč se je bližala, ljudstvo in otroci so se razšli na dom.
S. P.

Iz kranjskega okraja. (Zborovanje „učiteljskega društva za kranjski šolski okraj.“) [Konec.] Važni pa se mi zde predlogi, katere je stavil v izboljšanje materialnega stanja „Učiteljskega konvikta“. Predlogi se glase:

1.) Odboru učiteljskega društva za kranjski šolski okraj se naroča, da stori potrebne korake, da se ustanove v kranjskem okrajnem glavarstvu tri okrajna učiteljska društva in sicer eno z sedežem v Kranju, drugo v Škofji Loki in tretje v Trzinu.

2.) Zavezi slovenskih učiteljskih društev naj se pošlje uloga, naj ista dela na to, da se v zmislu današnjega govora pomnože učiteljska društva po Kranjskem in Primorskem.

3.) Zavezi slovenskih učiteljskih društev se predlaga, da ukrene vse potrebno, da prevzame izdelovanje in zalogo šolskih zvezkov v lastno režijo. Zaveza naj postavi to vprašanje na dnevni red prihodnje glavne skupščine.

4.) Založniki šolskih knjig naj se pozovejo, da primerno prispevajo za učiteljski konvikt.

5.) Naše učiteljsko društvo se izreče za to, da se strokovna lista preuredita tako, da postani „Popotnik“ pedagogičski a „Učit. Tovarš“ šolsko politični list. Oba lista bodita lastnina „Zaveze“ ter naj izhajata v Ljubljani, središču Slovenije.

6.) Vsako učiteljsko društvo naj je naročeno na oba strokovna lista.

Pričujoče točke so bile po živahni debati soglasno sprejete in sicer 1. in 2. brez dostavka, 3. pa z dostavkom gospoda Luznarja, da se naj tudi založniki šolskih knjig pritegnejo k prispevanju učiteljskega konvikta. Ta dostavek je zgoraj naveden pod točko 4.

5. in 6. predlog sta bila tudi neizpremenjeno sprejeta.

Odborov predlog, naj učiteljsko društvo za kranjski okraj priredi vsak 1. četrtek v mesecu shajališče v Kranju ali po dogovoru tudi kje drugje, se je stavil največ v ta namen, da vnanji tovariši, kateri pridejo po raznih opravkih v Kranj, vedo kje lahko dobé druge tovariše. Pri teh shajališčih bi se pogovarjali o raznih težnjah in okoliščinah, katere se pripete učiteljem v službovanju. Odbor je sklenil vpeljati po zgledu štajerskih tovarišev takozvano vprašalno skrinjico. V vprašalni skrinjici bode odbor odgovarjal na razna vprašanja, katera stavijo tovariši o različnih šolskih slučajih, o katerih vprašavec sam ne bo vedel prave ukreniti.

Kdor pa bo hotel na kako vprašanje odgovor dobiti, mora vsaj en mesec prej ali v posebno nujnih slučajih 14 dni prej vprašanje odboru poslati, da se odbor sam zamore o dotičnem slučaju poučiti. Oba ta predloga sta bila radostno pozdravljena. Ker posameznih nasvetov ni bilo, je bilo zborovanje s tem končano, in predsednik zaključil zborovanje s trikratnim Slava-klicem Njegovemu Veličanstvu Francu Jožefu I.

Ko smo si še ogledali novo šolsko poslopje, katero je gotovo edina dvorazrednica na Kranjskem, ki ima tako lepo in tako prostorno stanovanje za nadučitelja kakor tudi drugega učitelja, smo se podali v bližnji prijazni Kranj.

Vnanji gosti so bili trije iz Ljubljane in sicer gg. Jakob Dimnik, E. Gangl in J. Režek.

Onim tovarišev našega okraja, kateri se niso udeležili zborovanja, sme v resnici žal biti, da niso prišli, kakaj zabava je bila ves čas prav prijetna, zborovanje pa poučno. Združeno je bilo torej prijetno s koristnim.

Vestnik.

Cesarjevo vladarsko petdesetletnico je Ljubljana jako slovesno praznovala. Bila je vsa v zastavah. Zjutraj je bila budnica. Ob 9. uri je imelo vojaštvo v cerkvi sv. Petra mašo. Ob 10. uri pa je bila v stolni cerkvi maša, katero je daroval knezoškof dr. Jeglič in katere so se udeležili vsi civilni, državni in avtonomni dostojanstveniki ter zastopniki raznih korporacij in jako mnogo občinstva. Po maši so se poklonile deželnemu predsedniku razne deputacije in prosile, naj sporoči izraz vdanosti in zvestobe na Najvišje mesto. V imenu „Slovenskega učiteljskega društva“, „Narodne šole“, „Vdovskega društva“ in „Društva za zgradbo učiteljskega konvikta“ so se poklonili gg.: Režek, Dimnik, Razinger in Žumer. „Zaveza“ se je poklonila potem okrajnega glavarstva v Kranju.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gosp. Jožef Pintar, učitelj v Tunjicah, v imenu svoje obitelji, da poslavi zlati jubilej Nj. Veličanstva, 7·20 gld.; g. Pavel Borštnik, učitelj v Hinjah, 5·30 gld.; g. Peter Gross, nadučitelj v Zagorju ob Savi, 1·50 gld.; „učiteljsko društvo za postojinski šolski okraj“ jubilejski dar 25 gld.

Učiteljski konvikt: G. Rudolf Piš, učitelj v Cerknici, na knj. kr. podr. št. 120. 18 K; gđni A. in B. Bisail, učiteljici v Trnovem, na knj. kr. podr. št. 168 in 167. 16 K.

Premembe v učiteljstvu. Učiteljica gđč. Viktorija Juvančič je premeščena v Postojino, učitelj v Nevljah, gosp. Pavel Gorjup pa v Kamnik. Začasna učiteljica v Mirni peči, gospod. Marija Arh je imenovana za definitivno učiteljico v Toplicah, učiteljici gđč. Pavli Brezovšek pa je dovoljen izstop iz učiteljske službe.

Nova enorazrednica. Deželni šolski svet je sklenil ustanoviti v Vrhovem enorazrednico.

K cesarju — za izboljšanje učiteljskih plač gre ta mesec deputacija slovenske, češke, poljske in nemške učiteljske „Zaveze“ ter Mu izroči spomenico, v kateri se prosi, da bi bilo učiteljstvo tako plačano, kakor državni uradniki zadnjih treh činovnih razredov. Prav tako!

Podporni sklad za bolno učiteljstvo v trajen spomin na cesarjevo petdesetletnico zbirajo vsi kr. okr. šolski nadzorniki hrvaški ter razpošiljajo te dni v ta namen poziv vsem učiteljskim društvom.

† **Baznik Anton**, učiteljskišnik IV. leta v Ljubljani, je umrl dne 27. listopada. Jetika je spravila marljivega in nadarjenega učiteljskišnika v prezgodnji grob. N. v. m. p.!

Gmotno stanje avstrijskega ljudskega učiteljstva. O tem vprašanju se je posvetoval odbor nemške avstrijske učiteljske zveze na Dunaju dne 20. m. m. ter med ostalim sklenil tudi to-le:

1. Odbor sestavi spomenico na Nj. Veličanstvo cesarja, v kateri se pojasni stanje učiteljstva in katera se bo izročila Nj. Veličanstvu še ta mesec po odposlancih avstrijskega učiteljstva pod vodstvom predsednika nemške učiteljske zveze.

2. Druga natančna spomenica se bo izročila ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru.

3. Enaka spomenica se izroči tudi predsedstvom posameznih strank državnega zbora.

4. Vse slovenske in laške učiteljske zveze se povabijo, da se pridružijo temu podjetju nemškega avstrijskega učiteljstva.

5. V prošnji na državni zbor se povdarja posebno, da se spremeni § 55. drž. šol. zakona. (Učiteljske plače naj bodo take, kakoršne imajo državni uradniki zadnjih treh činovnih razredov.)

6. Češko učiteljstvo naj se obrne s spomenico do Mladočehov in fevdalnega veleposestva.

7. Deželne učiteljske zveze naj napnó vse sile, da primorajo deželne zbore, da rešijo vprašanje o učiteljskih plačah; posebno naj učiteljstvo na shodih, na katerih poročajo poslanci o svojem delovanju, interpelujejo poslance, kako in kaj mislijo s povišanjem učiteljskih plač; več

učiteljskih društev naj ima skupna zborovanja, h katerim se povabijo poslanci dotičnih okrajev; na teh zborovanjih naj se razgovarja samo o učiteljskih plačah.

Vsako učiteljsko društvo naj se poslužuje pridno časopisja (dnevnikov) ter poučuje tem potem ljudstvo o opravičenih učiteljskih težnjah. Narodna društva, politična in nepolitična društva naj se izjavljajo v zmislu zahtevane regulacije učiteljskih plač.

8. V nobeni kronovini ne sme zahtevati učiteljstvo manjših plač, kakoršne imajo državni uradniki in povsod naj se povdarja in dokazuje, da se delo učiteljevo ne sme ceniti nižje kakor delo državnega uradnika.

S temi sklepi, oziroma nasveti se ujemamo popolnoma, zato jih priporočamo prav toplo, da se učiteljstvo po njih ravna; važne so posebno one točke, ki govoré v agitaciji za učiteljske težnje.

Odlikovanja. Cesar je odredil uvrstitev deželnega predsednika kranjskega Viktorja barona Heina v 3. činovni razred. Plemstvo je dobil deželni glavar kranjski Oton Detela. Komturski križec Franc Jožefovega reda z zvezdo: istrski deželni glavar Campitelli, vseučil. prof. Jagić. Red železne krone III. vrste: prvi podpredsednik poslanske zbornice dr. A. Ferjančič; cesarski svetnik Ivan Murnik; dež. odbornik dr. A. Schaffer, kanonik Andrej Zamejic, gimn. ravnatelj Peter Končnik. Viteški križec Leopoldovega reda: dvorni svetnik Fr. Šuklje. Viteški križec Franc Jožefovega reda: državni poslanec Fr. Povše, okrajni glavar M. baron Schönbberger, deželni poslanec ravnatelj Ivan Šubic, veletržec Josip Gorup na Reki, magistratni ravnatelj Ivan Vončina. Elizabetni red I. vrste: gospa Olga baronica Hein. Elizabetni red II. vrste: gospa Josipina Hostschevar v Krškem. Naslov šolskega svetnika: gimnazijski ravnatelj dr. Fran Detela, realčni ravnatelj dr. Rudolf Junowicz. Naslov cesarskega svetnika: prof. Ivan Franke. Zlati zaslužni križec s krono: predstojnica uršulinskega samostana v Škofji Loki Katarina Majhnič, realčni profesor Emil Ziakowski. Zlati zaslužni križec: načelnik kraj. šolskega sveta v Metliki Leopold Gangl, okr. šolski nadzornik Ivan Thuma. Zlati križec za zasluge: kaznilnični učitelj Srečko Stegnar, šolski voditelj Bunc v Kastvi. Srebrni zaslužni križec s krono: nadučitelj in člen deželnega šol. sveta kranjskega Ivan Pezdič, nadučitelj Fran Koncilijski, nadučitelj Jožef Medič, nadučitelj Leopold Punčuh, nadučitelj Martin Zarnik, nadučitelj Lavrenčič v Št. Petru pri Gorici. Častno svetinjo za štiridesetletno zvesto službovanje: nadučitelj Fr. Raktelj, nadučitelj v p. L. Belar, nadučitelj Martin Zarnik, nadučitelj Jožef Erker, nadučitelj Jožef Levičnik, nadučitelj Leop. Božič, vadniški učitelj Janez Eppich, vadniški učitelj Fr. Gerkmann, učitelj Jožef Čerin.

Oseba vest. Gospod Alojzij Gangl, odlični slovenski umetnik, je imenovan profesorjem na obrtni strokovni šoli v Ljubljani.

Jubilejska samopomoč. P. i. tovariše in tovarišice, ki nameravajo pristopiti temu društvu, opozarjamo, da velja brezpogojni sprejem samo do konca prosinca 1899. Pravila tega podpornega društva so natisnjena v 21. številki našega lista in pogoji za sprejem pa v 29. številki.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“ bo dne 28. t. m. dopoldne v Narodnem domu. Poleg običajnih točk bo na dnevnem redu tudi vprašanje direkt. „Zveze“, kako bi se preustrojila naša strokovna lista, da bi ustrezala našim razmeram in potrebam. Prejšnji večer — dne 27. t. m. — ob 6. uri bo pa imelo svoj redni občni zbor „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta.“

Ptuj 2. grudnia. Pri mesečnem zborovanju v Ptuj zbrano učiteljstvo ptujskega okraja izreka „Sl. Narodu“ najiskrenejšo zahvalo in najodkritejše priznanje za odločno in nesebično zastopanje gmotnih koristi primorskega učiteljstva. — Žiher, predsednik.

Tolmin 5. grudnia. Vrlim sobratom čč. gg. učiteljem tovarišem ptujskega okraja izreka predsedstvo tolminskega učiteljskega društva na izraženem sočutju bednega stanja

tukajšnjega učiteljstva najsrčnejšo zahvalo. — Predsednik: Andrej Vrtovec.

Na javno vprašanje čislane „Učiteljskega Tovarisha“ od dne 1. grudnia t. l. št. 44. radi „Leopold-Filipove“ ustanove, odgovarja podpisani častitim kolegom logaškega okraja sledeče:

1. Leopold-Filipovih ustanov za Kranjsko je šest po 44 gld. 90 kr.

2. Ustanovo zamorejo dobiti učitelji, ki so najslabše plačani.

3. Ustanove odda c. kr. deželni šolski svet za tri leta. Začetkom leta 1899. se bodo zopet oddale za tri leta in sicer za l. 1899—1900—1901. Kdor želi srečo poskusiti, naj nemudoma prošnjo vloži, ker se omenjene ustanove že meseca sušca izplačajo. Z odkritosrčnim pozdravom

M. Ljudevit Kranjec,
učitelj na Lozicah.

Zahvala in prošnja. — Odbor „Pedagogiškega društva“ izreka na tem mestu najtoplejšo zahvalo gg. Kotniku, Mavriču, Mercini, Paplerju, Suherju, Thumi, Verbiču in gospodični Wessner za poslane zneske od prodanih „Slavnostnih pedagogičskih letnikov“ ter prosi obenem druge gg. poverjenike za podporo, da društvo lahko ob novem letu vstreže tiskarskim zahtevam.

Odbor ima tudi več elegantno vezanih „Slav. pedagogičskih letnikov“ po 1 gld. in VI. pedagogičskih letnikov po 1 gld. 60 kr. — Vse društvene knjige se dobe tudi pri g. Schwentnerju v Ljubljani.

Knjiga „Stavbni črteži s proračuni“ se že tiska ter se bode razposlala udom kmalo po novem letu. Knjigo bode krasilo tudi 71 podob; vsebino naznanimo prihodnjič. Cena 1 gld.

Vse prijatelje društva prosimo še enkrat podpore, ker brez te je dalno uspešno delovanje nemogoče.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1682

o. šol. sv. Ker je učiteljica na dvorazredni ljudski šoli na Bučki naredila izpit učiteljske vsposobljenosti, razpisuje se drugo učno mesto na tej šoli v stalno nameščenje.

Plača po zakonu z dne 14. vel. travna 1898 dež. zak. št. 25.

Pravilno opremljene prošnje za to službo vlagati je po predpisnem potu tu-sem do 10. prosinca 1899. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem, dne 5. grudnia 1898.

Listnica uredništva:

V Gorico: Ne moremo prenehati, ker nam to brani stanovski ponos; vztrajali bomo, dokler bo izvojevan boj — učiteljstvu v korist. Ne smete pa misliti, da velja ta boj primorskim poslancem sploh; nikakor ne. Če je padla tu ali tam kaka pikra ali morebiti tudi neprimerna beseda, ni veljala ta odločnim in delavnim poslancem, ampak ost je naperjena proti neodločnim in nedelavnim poslancem, na koje pade največja senca nezadovoljstva med primorskim učiteljstvom. Bodite prepričani, da bo šlo učiteljstvo ob času volitev za delavne in odločne poslance z navdušenjem v boj ter delovalo z vsemi silami na to, da ne pride niti eden neodločen Slovenec v zbornico in kadar se zgodi to, se bo rešilo pereče učiteljsko vprašanje gladkim potem. Zato se ni treba bati, da bi ta boj napeljeval vodo na laški mlin in Slovencem v pogubo. Bodočnost slovenskega naroda na Primorskem je torej zavisna od odločnosti in neumorne delavnosti poslancev. Če pa vsi sedanji poslanci še nimajo teh lastnosti, bo pa treba poskrbeti pri prvih volitvah, da pridejo popolni možje v zbornico in k temu bo gotovo mnogo pripomoglo slovensko učiteljstvo. Te besede smo zapisali na podstavi informacij, ki smo jih prejeli od vplivnega primorskega Slovenca. Kolikor Vas poznamo, mislimo, da ste tudi Vi teh misli. Sicer bomo pa uvaževali Vaše dobrohotne nasvete, kolikor se bo le dalo. Pozdrav! — **V Istro:** Stvar ima bolj lokalni pomen, ter je tudi nekoliko preosebna; vendar bomo skušali, vsaj deloma ustreči. — **Na Tolminsko:** Bomo počakali še nekoliko časa, da se stvar razjasni, ker poslancev v celoti ne smemo žaliti. Boj naj se bije sicer odločno, a stvarno, brez osebnega žaljenja. To v blagohotno uvaževanje in ravnanje vsem dopisnikom, da ne trpi ugled našega stanu. Zdravi!

Čekov ni bilo mogoče priložiti tej številki — pa prihodnjič!

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka svota, ki jo odjemavec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.

Slavnim krajnim šolskim svetom in šolskim vodstvom priporoča podpisana tiskarnica svojo z vsemi obrazci oskrbljeno zalogo

šolskih uradnih spisov

po najnižjih cenah in z zagotovilom točne izvršitve naročil.

Primerna darila!

Po znižani ceni se dobivajo v nje založništvu:

Pripovedke iz avstrijske zgodovine

Zelo primerno darilo šolski mladini o priliki jubilejskih slavnosti. Cena 30 kr. (preje 50 kr.).

Iz luči in teme. Zložil E. Gangl.

Cena elegantno vezanemu izvodu samo 90 kr. Pri večji odjemi izdaten popust.

Pri stricu. Povest. Cena broš. izvodu 40 kr.

Več izvodov ukup mnogo ceneje.

Tiskarnica R. Milic.

5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
 6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 7. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
 8. **J. C. Mayer** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Kongresni trg.
 9. **J. A. Skaberné** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
 10. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
 11. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvovih ulicah v Ljubljani.
 12. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
 13. **Kavčič & Lilleg** — „Pri zlatorogu“ — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 14. **Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
 15. **F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 16. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.
- Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“
- Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Na zahtevanje se pošilja brezplačno
ilustrovani cenik

za navadne in c. kr. izključljivo privilegovane

harmonije in didaktofone.

V obila naročila se priporoča tvrdka:

(8) **Jos. Lenarčič & Comp.**
na Vrhniki pri Ljubljani.

GRIČAR & MEJAČ

LJUBLJANA

Prešernove ulice števil. 9

priporočata svojo bogato zalogo izgotovljene moške in ženske obleke v vsaki velikosti ter najboljše perilo in zavratnice po najnižji ceni.

Kdor si kupuje obleko, ogleda naj si najprvo najino zalogo.

Naročila po meri izvršujejo se točno in ceno na Dunaju.

Ilustrovani ceniki se razpošiljajo franco in zastoj.

P. i. učiteljstvu znižane cene.

V založništvu podpisane tiskarne so izišle in se dobivajo po 30 kr. knjiga:

Pripovedke

iz avstrijske zgodovine

Nabral in priredil

Jakob Dimnik

učitelj v Ljubljani.

Tiskarna R. Milic.

Slovensko učiteljsko društvo * je izdalo in založilo te-le knjige:

Komensky - Ravnikar:
„Didaktika“ 50 kr.
Dimnik: „Domoznanstvo v ljudski šoli“ 50 „
* „Učiteljski večeri“ 20 „
Ciperle: „Národna vzgoja“ 30 „

Vse te knjige se dobivajo pri upravnistvu našega lista; pri urednistvu se pa dobiva:

Dimnik: „Domača vzgoja“ 1 gld.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta“!

Fr. Čuden

urar v Ljubljani

Mestni trg števil. 25 nasproti rotovžu priporoča svojo bogato zalogo vsakovrstnih

žepnih in stenskih ur

budilnikov, prstanov, uhanov, šivalnih strojev

od 25 gld. naprej, biciklov od 100 gld. naprej.

Popravila se izvršujejo natančno in točno.

Novi cenovniki na zahtevanje franco in zastoj.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udne. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (urednistvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franco. — Oznani in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/8 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petitvrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.